

3

Project militair radarstation Herwijnen

Aan de orde is de behandeling van:

- **de brief van de staatssecretaris van Defensie d.d. 7 juni 2019 inzake het besluit tot toepassing van de rijkscoördinatie­regeling ten behoeve van het project militair radarstation Herwijnen (31936 , letter I)**;

en van:

- **het besluit van de staatssecretaris van Defensie tot toepassing van de rijkscoördinatie­regeling ten behoeve van het project militair radarstation Herwijnen.**

De voorzitter:

Aan de orde is de brief van de regering 31936, letter I, besluit tot toepassing van de rijkscoördinatie­regeling ten behoeve van het project militair radarstation Herwijnen. De staatssecretaris van Defensie heeft het genoemde besluit tot toepassing van de rijkscoördinatie­regeling op 7 juni 2019 conform artikel 3.35, negende lid, van de Wet ruimtelijke ordening naar beide Kamers der Staten-Generaal gestuurd.

Ik heet de staatssecretaris van Defensie van harte welkom in de Eerste Kamer.

De beraadslaging wordt geopend.

De voorzitter:

Ik maak de leden erop attent dat vijf leden tijdens dit debat hun maidenspeech zullen houden. Ik zal voorafgaand aan elke maidenspeech een belsignaal laten klinken. Het is hier gebruik om tijdens de maidenspeech niet te onderbreken. Na elke maidenspeech zal ik de spreker kort toespreken en de vergadering zal ik na de laatste maidenspeech, in dit geval na die van de heer Rietkerk, kort schorsen voor felicitaties.

Ik geef het woord aan de heer Dessing. Omdat het de maidenspeech is van de heer Dessing, zal ik nu een lang belsignaal laten horen.

De heer Dessing (FvD):

Voorzitter, dank u wel. Herwijnen, een plaats in Nederland waarvan ik tot het jaar 1990 nog nooit had gehoord. In dat jaar trad ik in dienst bij de Rijksluchtvaartdienst waar ik begon met theorielessen ter voorbereiding van mijn opleiding tot assistent-luchtverkeersleider. Tijdens een van deze lessen werd mij geleerd dat het belangrijkste radarstation waar de luchtverkeersleiding toentertijd gebruik van maakte, al sinds 1971 was gelegen in Herwijnen. Dit was vanwege de gunstige centrale ligging en de beste radardekking om het gehele luchtruim van Nederland te bestrijken. Vandaag, 29 jaar later, sta ik hier in de Eerste Kamer en behandelen wij de brief van de staatssecretaris van Defensie. Daarin kondigt zij het besluit aan voor het toepassen van de rijkscoördinatie­regeling ten behoeve van het project militair radarstation Herwijnen.

Voorzitter. De aanloop naar dit besluit, het gevolgde traject en de communicatie over dit besluit verdienen volgens de

fractie van Forum voor Democratie geen schoonheidsprijs. Het gaat hierbij om vragen die er leven bij omwonenden over het effect van cumulatieve straling na plaatsing van de nieuwe defensieradar. Deze wordt namelijk geplaatst op de locatie van de voormalige burgerluchtvaart­radar nabij de huidige weerradar. Hierdoor is de vrees ontstaan dat cumulatie van straling van beide radarbronnen samen boven een acceptabele norm uit zal komen. Tot op heden is onvoldoende gecommuniceerd aan omwonenden hoe Defensie ervoor gaat zorgen dat deze norm niet wordt overschreden. Ook zijn er vragen over eventuele alternatieve locaties voor deze nieuwe radar onvoldoende helder en niet tijdig opgepakt. Het vertrouwen van omwonenden in een goed participatie­proces heeft hierbij een aantal deuken opgelopen.

Voorzitter. De rijkscoördinatie­regeling is een zwaar instrument dat niet lichtzinnig moet worden ingezet, anders dan in situaties waarin er geen andere mogelijkheid overblijft. Een zorgvuldig participatie- en informatie­proces maken onderdeel uit van deze regeling, evenals onderzoek naar effecten voor de volksgezondheid en gedegen onderzoek naar de beoogde locatie en eventuele alternatieve locaties.

Voorzitter. Ondanks het feit dat Defensie de beoogde locatie van de voormalige radar van Luchtverkeersleiding Nederland al in 2006 heeft aangekocht, waardoor een deel van de onrust bij omwonenden is ontstaan, zien wij dat de staatssecretaris inmiddels goede stappen heeft gezet om haar keuze voor de beoogde locatie aan de Kamer uit te leggen en te onderbouwen. Mede hierdoor en, zoals al eerder aangegeven, vanwege de gunstige centrale ligging van de beoogde locatie is de fractie van Forum voor Democratie van mening dat de voorgenomen locatie voor het nieuwe militaire radarstation in Herwijnen een goede keuze is. Maar nog belangrijker, de noodzaak tot snelle vervanging van de huidige sterk verouderde radar in Nieuw-Milligen noopt tot zorgvuldige spoed en is een zaak van nationaal belang, wat op zich al reden genoeg is voor het instellen van een rijkscoördinatie­regeling.

De fractie van Forum voor Democratie hecht zeer aan een adequate verdediging van ons nationale luchtruim en wil niet het risico lopen dat verdere vertraging onze nationale veiligheid onnodig in gevaar brengt. Wel willen wij de staatssecretaris vragen of zij kan toezeggen dat bij de toepassing van de rijkscoördinatie­regeling metingen zullen worden uitgevoerd om te garanderen dat het feitelijke cumulatieve stralingsniveau na installatie van de Defensieradar de maximale stralingswaarden niet zullen overschrijden. Kan de staatssecretaris daarnaast de onduidelijkheid wegnemen die recent is ontstaan omtrent de vermeende capaciteit van de beoogde radar, die onder de 100 kilowatt zou zijn, in relatie tot het verwachte cumulatieve stralingsniveau?

Voorzitter. Omdat de rijkscoördinatie­regeling volgens ons alle noodzakelijke onderdelen bevat die nodig zijn voor een zorgvuldige afweging van dit besluit, ervan uitgaande dat de staatssecretaris deze regeling zorgvuldig zal toepassen, er tevens van uitgaande dat het daadwerkelijke stralingsniveau onder de maximale toegestane waarde zal blijven en dat zij over deze regeling goed zal communiceren met omwonenden, zal onze fractie vanwege het veiligheidsbelang dan ook onder de hiervoor genoemde voorwaarden instemmen met dit voorgenomen besluit.

Ik dank u wel.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Dessing. Van harte gelukgewenst met uw maidenspeech. Staat u mij toe om iets van uw achtergrond te schetsen.

U studeerde korte tijd wiskunde aan de Universiteit van Amsterdam, maar besloot dat logische inzicht op een andere manier in te zetten, namelijk als luchtverkeersleider. Sinds 1990 werkt u op Luchthaven Schiphol. U bent assistent-luchtverkeersleider, waarbij u uitgaande vluchten plant. Daarnaast bent u al geruime tijd on-the-jobtrainingsinstructeur bij Luchtverkeersleiding Nederland. Vanwege dit werk bent u aanvullend opgeleid in menselijk veiligheidsgedrag en psychologie aan de Universiteit Leiden en volgde u in 2016 een opleiding tot Cogmed Coach — ik hoop dat ik het goed uitspreek — die gericht is op het verbeteren van het geheugen.

U werd lid van Forum voor Democratie vanwege de durf, daadkracht en dynamiek van de partij, zo vertelde u in een kennismakingsinterview. Al snel werd u gevraagd of u geïnteresseerd was actief te worden in de provinciale politiek. Zo werd u eerder dit jaar lijsttrekker voor de Provinciale Statenverkiezingen in Noord-Holland. Tegelijk was u kandidaat voor de Eerste Kamer namens Forum voor Democratie.

In de campagne voor de Provinciale Statenverkiezingen nam u een filmpje op waarin u pleit voor een nationale luchthaven op zee, om zo te kiezen voor innovatie, economische groei en daadkracht. Een actueel thema, zowel op landelijk en provinciaal als lokaal niveau, waarover we hoe dan ook nog veel zullen horen.

Toen u als nieuwkomer direct de derde partij in Provinciale Staten van Noord-Holland werd, zei u: "Ik moest in het begin wel wennen, want in wat voor aparte biotoop was ik terechtgekomen." Ik stel mij zo voor dat die observatie ook kan gelden voor de Eerste Kamer.

Nogmaals van harte welkom en we kijken uit naar uw verdere inbrengen. Dank u wel.

Dan zou ik nu het woord hebben gegeven aan de heer Janssen, ware het niet dat de heer Janssen nog vastzit in het verkeer. Hij komt dus later aan de beurt. Ik geef graag het woord aan de heer Koole.

De heer Koole (PvdA):

Dank u wel, meneer de voorzitter. Wij buigen ons vandaag over de vraag of de Eerste Kamer kan instemmen met de rijkscoördinatieregeling, die — het is al eerder gezegd — met het oog op een nationaal belang, de veiligheid van Nederland, in feite de lokale democratie opzijzet. De gemeente West Betuwe is immers tegen plaatsing van de militaire radar in Herwijnen.

Als PvdA-fractie zijn we vanzelfsprekend voor een zo groot mogelijke veiligheid voor Nederland en betwisten we de noodzaak van goede radardetectie niet. Over de technische aspecten van de noodzakelijke radardetectie oordelen wij als Kamer niet. Wij oordelen wel over de vraag of het

ationale veiligheidsbelang het opzijzetten van de lokale democratie in dit geval rechtvaardigt. Voordat je dat doet, moeten er wat onze fractie betreft zwaarwegende redenen zijn en moet grote zorgvuldigheid zijn betracht, alles in het werk zijn gesteld om de lokale bevolking te informeren en geluisterd zijn naar hun argumenten. Niet voor niets is er een zware borging vereist voor de inzet van de rijkscoördinatieregeling, namelijk de instemming van beide Kamers der Staten-Generaal.

Helaas moeten we met de staatssecretaris constateren dat de communicatie met de inwoners van de gemeente West Betuwe, met name die van Herwijnen, geen schoonheidsprijs verdient, om het met een understatement te zeggen. Inmiddels is het ministerie twee onderzoeken begonnen: een naar de cumulatieve effecten van straling door verschillende radars, en een ander naar mogelijke alternatieve locaties. Deze zijn volgens de brief van de staatssecretaris van 22 november jongstleden "in volle gang". Het onderzoek naar alternatieve locaties wordt volgens dezelfde brief naar alle waarschijnlijkheid medio december, dus over anderhalve week, afgerond.

De fractie van de Partij van de Arbeid gaat ervan uit dat beide onderzoeken aan de hoogste eisen van zorgvuldigheid voldoen. Is de staatssecretaris het daarmee eens en, zo ja, waaruit blijkt die zorgvuldigheid dan? Wanneer dat namelijk niet het geval zou zijn, zou de bewoners een fopspeen worden voorgehouden, en ik kan me niet voorstellen dat de regering dat zou willen.

Neemt de regering ook de zorgen van de inwoners van Herwijnen mee in deze onderzoeken, zoals daar zijn: de twijfel of de militaire radar wel een lager vermogen heeft dan 100 kW, of de milieucategorie van 3.2, waarin de radar wordt geplaatst, wel de juiste is en of in het onderzoek naar cumulatie van straling wel rekening wordt gehouden met een gelijktijdige piekbelasting van de KNMI-radar en de Defensieradar, in combinatie met nog andere straling van onder meer de scheepvaartradar op de Waal? Kan de staatssecretaris bevestigen dat deze en andere zorgen van de bewoners serieus aan de orde komen in deze onderzoeken?

Wanneer de staatssecretaris het met mij eens is dat beide inmiddels gestarte onderzoeken aan de hoogste eisen van zorgvuldigheid dienen te voldoen, kan de staatssecretaris dan ook bevestigen dat deze onderzoeken dus ook mogelijk zijn zonder daarvoor eerst uitvoering te geven aan de rijkscoördinatieregeling, en dat inroeping van de rijkscoördinatieregeling dus niet nodig is om de zorgvuldigheid van beide onderzoeken te garanderen?

Meneer de voorzitter. Voor het beroep op een nationaal veiligheidsbelang om in dit geval, dat van de mogelijk te plaatsen nieuwe militaire radar in Herwijnen, de rijkscoördinatieregeling in te roepen, is een algemene uitspraak dat Nederland goede radardetectie nodig heeft en dat dus een nationaal veiligheidsbelang aan de orde is, onvoldoende. Nogmaals, de noodzaak van goede radardetectie achten wij ook een groot nationaal veiligheidsbelang, maar daarmee is nog niet gezegd dat die radar alleen in Herwijnen geplaatst kan worden. Pas als uit een serieus en zorgvuldig onderzoek naar verschillende alternatieve locaties dwingend zou blijken dat Herwijnen de enige of veruit de beste locatie is voor de nieuwe radar, en de gemeente zich ook in dat geval zou verzetten tegen